

Pravda, Dobro a Krása v teologii sv. Augustina (AURELIUS AUGUSTINUS 354-430)

- ❖ **Pravda** je předmětem teorie poznání (epistemologie). Augustin – teolog „hledání“ (*quaerere*); rozum hledá víru, víra rozum, *fides quaerens intellectum*; povaha pravdy a otázka lži; pravda a niternost ve *Vyznáních*; dialogický princip, řád a pokoj
- ❖ **Dobro** je předmětem etiky a teorie hodnot (axiologie); Augustin proti manicheismu; zlo jako nedostatek dobra; důležitost milosti (*gratia*); pojem *beata vita* a důležitost přání;
- ❖ **Krása** je předmětem estetiky; pojem krásna a jeho druhy u Augustina; hierarchie vnímání a estetické posouzení; jednota, soulad, řád, kontrast, gradace, číslo; sledování vyšší krásy v hierarchii; řád stvoření a řád lásky (*ordo amoris*). Traktáty *O pořádku*, *O učíteli*, *O hudbě*, Augustinova stopa v moderní evropské filozofii a jeho trvajících aktuálnost.

Literatura:

Augustinus, Aurelius. *Vyznání*. Přel. Mikuláš Levý (od roku 1926 u Ladislava Kuncíře v Praze mnoho vydání). Augustinus, Aurelius. *O Boží obci : knih 22*. Přel. Julie Nováková. Praha : Vyšehrad, 1950.
Aurelius Augustinus: *Křesťanská vzdělanost - De doctrina christiana*. Přel. Jana Nechutová. Praha: Vyšehrad, 2004.
Svoboda, Karel. *Estetika svatého Augustina a její zdroje*. Praha: Karolinum, 2000. In překl. August. děl *O pořádku* a *O učíteli*.
Aurelius Augustinus : *Říman, člověk, světec*. Překl. traktátů a dopisů Radislav Hošek. Praha : Vyšehrad, 2000.
Lenka Karfíková. *Milost a vůle podle Augustina*. Praha : Oikoyomenh, 2004. Pojednání naší současné teoložky.
www.augustinus.it (portál s překlady děl do svět. jazyků na internetu);
Migne: Patrologia Latina – klasická benediktinská edice z konce XIX. století je např. v Moravské zemské knihovně

Řád a pokoj (ordo et pax)

- 1 *Pax omnium rerum, tranquillitas ordinis.*
Pokoj každé jednotlivé věci spočívá v jejím klidném spočívání v řádu (*De civ. Dei* 19, 13)
- 2 *Minus ordinata inquieta sunt, ordinantur et quiescunt.*
Věci mimo řád jsou zdrojem neklidu, v uspořádanosti je naopak pokoj. (*Confess.* 13, 9, 10)
- 3 *Iussisti enim et sic est: Ut poena sua sibi sit omnis inordinatus animus.*
Takto jsi to přikázal a tak to je: duch neuspořádaný je sám svým vlastním trestem. (*Confess.* 1, 12, 19)
- 4 *Cum punit Deus peccatores, non malum suum eis infert, sed malis eorum eos dimittit.*
Když Bůh trestá hříšníky, nesílá na ně nějaké vlastní zlo, ale jejich vlastním zlům je ponechává. (*En. in ps.* 5, 10)

Chápání (intelligere, intellectum)

- 5 *Promiseram autem, si meministi, me tibi demonstraturum esse aliquid quod sit nostra mente atque ratione sublimius. Ecce tibi est ipsa Veritas: amplectere Illam si potesst fruire Illa.*
Slíbil jsem totiž, pokud si vzpomínáš, že ti ukážu něco vznešenějšího nad naši mysl a náš rozum. Hle, pravda sama: obejm ji, můžeš-li, a raduj se z ní. (*De lib. orb.* 2, 13, 35) **uti** (užitek) x **frui** (radost, rozkoš)
- 6 *Impia mens odit etiam ipsum intellectum.*
Bezbožná mysl začne nenávidět i samo chápání. (*Serm.* 156, 1)
- 7 *Homo aliquando nimium mente perversa timet intelligere, ne cogatur quod intellexerit facere.*
Člověk zvrácené mysli se leckdy chápat bojí, aby nebyl nucen uskutečňovat to, co sám už poznal. (*Serm.* 156,)

Spravedlnost (iustitia)

- 8 *Remota itaque iustitia quid sunt regna nisi magna latrocinia?*
Když tedy odejmeme **spravedlnost**, co jiného jsou království nežli velké mafie zločinců? (*De civ. Dei* 4, 4)

Přání (desiderium, voluntas)

- 9 *Desiderium sinus cordis est; capiemus, si desiderium quantum possumus extendamus. (In Io. Ev. tr. 40, 10)*
Přání je vnitřní prostor našeho srdce; rozumíme tolik, nakolik je naše přání schopno rozšířit tento prostor.
- 10 *Desiderium semper orat, etsi lingua taceat. Si semper desideras, semper oras. Quando dormitat oratio? Quando frigerit desiderium. (Serm. 80, 7)*
Přání se modlí i tehdy, když jazyk mlčí. Když neustále toužíš, neustále se modlíš. Když tedy modlitba usíná? Když přání ochládá. (*Serm.* 80, 7)
- 11 *Intellectus enim merces est fidei. Ergo noli quaerere intelligere ut credas, sed crede ut intelligas.*
Porozumění je odměnou víry. Proto nehleď rozumět, abys věřil, ale věř, abys rozuměl. (*In Io. Ev. tr.* 29,6)

Niternost a přesahování (interior – transire)

12 *Noli foras ire, in te ipsum redi, in interiore homine habitat Veritas. Etsi tuam naturam mutabilem inveneris, trascende et te ipsum. Illuc ergo tende, unde ipsum lumen rationis accenditur.*

Nechod' ven, vrať se do svého nitra: ve vnitřním člověku přebývá pravda. A zjistíš-li, že tvá povaha je měnlivá, vyjdi se sebe samého. A zamiř tam, kde se zažehává samotné světlo rozumnosti. (*De vera rel. 39, 72*)

13 *Sero te amavi, pulchritudo tam antiqua et tam nova. Sero te amavi! Et ecce intus eras et ego foris, et ibi te quaerebam et in ista formosa, quae fecisti, deformis irruebam.*

Pozdě jsem tě miloval, krásu tak dávnou i tak novou, pozdě. Byl jsem uvnitř, zájmem já byl vně, kde jsem tě hledal. Tam jsem se nekrásně vrhal na krásné věci, které učinila. (*Confess. 10, 27, 38*)

14 *Nuces puero demonstrantur, et trahitur, et quo currit trahitur, amando trahitur, sine laesione corporis trahitur, cordis vinculo trahitur.*

Ukaží-li se dítěti ořechy, bude jimi tak přitahováno, že poběží za tím, co je přitahuje, jsouc přitahováno láskou, aniž tělo cokoli nutí, srdce je totiž k tomu tááhne dítěti ořechy a bude přitahováno, poběží k tomu, co je přitahuje, tam, kam je přitahuje láska: přitahuje ho to, co miluje, aniž je cokoli nutí a jeho srdce je tím přemoženo. (*In lo. Ev. tr. 26, 5*)

15 *Quis enim sic delectat quam ille qui fecit omnia quae delectant?*

Kdo by nás mohl více utěšit než ten, který stvořil vše, co nás těší. (*En. in ps. 32, II, d. 1, 6*)

16 *Deus non deserit si non deseratur.*

Bůh neopouští, není-li opouštěn. (*De nat. et gr. 26, 29*)

17 *In eo quod amatur, aut non laboratur, aut et labor amatur.*

Pokud milujeme, tak se nenamáháme, a pokud ano, pak i sama námáha je milována. (*De bono vid. 21, 26*)

18 Každý úryvek z Písma mluví o lásce. (*In lo. Ep. tr. 5, 13*)

19 Láska (charitas) bez radosti nemůže být opravdová. (*En. in ps. 76, 6*)

Tíže a duše / pondus animae

20 *Delectatio quippe pondus est animae. Delectatio ergo ordinat animam.* (*De Musica VI, xi, 29.*)

Láska je pro duši gravitací. Láska tudíž duši upravuje, naplňuje řádem.

21 *Pondus meum, amor meus; eo feror, quocumque feror.* (*Conf. XIII, 9*):

Láska nás tam povznáší a Tvůj dobrý Duch povyšuje ponížení naše a vysvobozuje nás z brány smrti. Náš pokoj jest v naší dobré vůli. Těleso tíhne svou vahou na své místo, neboť tíha netáhne jen dolů, ale na patřičné místo. Oheň směřuje do výše, kámen tíhne dolů. Tělesa svou vlastní vahou směřují na svá místa. Olej, nalitý na vodu, vypluje na hladinu; voda vylitá na olej klesá ke dnu. Tělesa svou vlastní tíhou směřují na svá místa. Kde nejsou uspořádána podle svých míst, jsou v neklidu; uspořádají-li se podle nich, ocitají se v klidu. Mým těžištěm je má láska; ta mne nese, kamkoliv se nesu. Je-li oheň té lásky rozpálen Darem Tvým, směřuje vzhůru; rozněcuje mne a unáší. Vystupujeme po stupních svého srdce, zpívající stupňovou modlitbu.

22 *Fecisti nos ad te et inquietum est cor nostrum donec requiescat in te.*

Stvořil jsi nás sobě a neklidné je srdce naše dokud v Tobě nespočine. (*Confess. 1, 1, 1*)

Láska / amor - diligere

23 *Dilige et quod vis fac.* (*In Io. Ep. 7,8*). Miluj a čiň, co chceš.

24 *Fecerunt itaque civitates duas amores duo: terrenam scilicet amor sui usque ad contemptum Dei, coelestem vero amor Dei usque ad contemptum sui.* Dva druhy lásky vytvořily dvě obce: obec pozemskou vytvořila láska k sobě samému jdoucí až ke snižování Boha, obec nebeskou láska k Bohu až k snižování sebe sama. (*De civ. Dei 14,28*)

Objektivita krásy

25 *omnia in mensura et numero et pondere disposuerit*

[Hospodin] vše upravil podle míry, čísla a váhy (kn. Moudrosti 11, 21)

26 - „Je to krásné, protože se to tak líbí, anebo se to líbí, protože je to krásné?“

- „Líbí se to proto, že je to tak krásné, a je to krásné proto, že části se navzájem podobají a že jsou prostřednictvím určitého vztahu přivedeny k jediné harmonii.“ (*De vera religione*)

